

השיר "האומנם עוד יבואו ימים" נכתב בשנת 1943, והיה בו משום תגובה לנוראות מלחמת העולם השנייה, עם היוודע גודל זוועות השואה בארץ ישראל. השיר נכתב על רז'קה קורצ'אק אשר נשלחה מטעם קבוצת הפרטיזנים של אבא קובנר לעורר את הישוב העברי ולגייסו לעזרת הקהילות באירופה (לפי פרופ' חנה יבלונקה). השיר עורר הדים רבים בציבור, נוכח ייסורי המצפון, המושתקים בו, של מי שנותרו בחיים. לאה גולדברג ביקשה לבטא את זכות החיים הבסיסית של אלה שהמזל שפר עליהם והם לא היו בין קורבנות התופת שהשתוללה באירופה. תיאורי הטבע המרובים בשיר ממחישים את ההנאה התמימה כמפלט מתלאות הקיום. בטבע ניתן למצוא מרגוע וחושניות ובחסותו אפשר גם להשלים עם הבדידות שאין מנוס ממנה.

בית א'

השיר כולו כתוב כפנייה אל מישהי נוספת, כמו בשיחה או במכתב, בלשון עתיד, אך למרות הפנייה אל גוף נוסף, יש להבין שהמשוררת, ככל הנראה, פונה אל עצמה.

הבית הראשון (והשיר כולו, בעצם) מתחיל בשאלה, ובשל היעדר הכותרת מקבלת השאלה הזאת משמעות של נושא מרכזי בשיר:

"האומנם עוד יבואו ימים בסליחה ובחסד, / ותלכי בשדה, ותלכי בו כהלך התם"

צירוף המילים הנרדפות "סליחה" ו"חסד" מרמז על הזמנים הקשים של עכשיו, שבהווה, עליהם נצטרך לסלוח בעתיד. - האם עוד יבואו ימים בהם תוכלי לצאת לטייל בשדות סתם כך? בתמימות? (כהלך התם). החזרה הכפולה על המילה "ותלכי", מעצימה את הרצון הראשוני כל-כך של החיים – פשוט ללכת. המילה "שדה" מציגה לקורא תמונה כללית, אך לא מפורטת במיוחד, של מקום גדול, חופשי, פתוח. אין הדוברת מציינת באיזה שדה מדובר - שדה פרחים, שדה שיבולים, או אולי שדה מלחמה. האומנם יבואו ימים בהם תוכלי להלך חופשייה בכל שדה? לטייל בתום-לב בשדות הללו שבהם נלחמים עכשיו צבאות? ההליכה בשדה בתוספת הדימוי "כהלך התם", מלמדת כי אין כאן שאיפות גדולות ולבטח אין כאן כוונות נסתרות. המשוררת מייחלת בסך הכול לחיים פשוטים של רוגע ושלווה. שתי השורות הסוגרות את הבית הראשון מוסיפות לאווירה הפסטורלית – בתיאור כף הרגל החשופה, המלוטפת בעלי האספסת, אך נוספת עליהן תחושה של אי-נוחות בדמות שלפי-שיבולים דוקרים. "ומחשוף כף-רגלך ילטף בעלי האספסת", - האם תוכלי לטייל סתם כך, יחפה, ולחוש בכפות הרגליים בעלים של צמחי הבר? "או שלפי שיבולים ידקרוך ותמתק דקירתם." - מיד לאחר ליטוף העלים הנעים ידקרו את הרגליים שלך שלפי שיבולים; דקירה לא נעימה פיזית, אך משהו בה יהיה דווקא נעים בתחושה הנפשית. "ותמתק דקירתם" - משהו בכאב ינעם לך. אם נחזור לרגע אל הרקע לכתיבת השיר, נוכל לעשות את ההשוואה בין כפות הרגליים ההולכות לחיים, את דקירות שפלי השיבולים לרגעים ה"דוקרים" בחיים, ואת הצירוף "ותמתק דקירתם" למסר שמעבירה גולדברג בשיר - לאהוב את החיים, לראות את המתקן שבהם, אפילו כשהם דוקרים. השימוש במילה "מחשוף" מעבירה קונוטציה של חוסר-הגנה, אולי אף של חוסר-אונים. -אין אפשרות לברוח מאותן הדקירות.

"או מטר ישיגך בעדת טפותיו הדופקת / על כתפך, חזך, צוארך, וראשך רענן".

המילה "מטר" גם היא כללית; כמו שמטר היא מילה נרדפת לגשם, מקובל גם המושג "מטר יריות", או "מטר פצצות". הדוברת שואלת- האמנם עוד יבואו ימים בהם לא תפחדי מהמטר? ימים בהם תטיילי לך בחוץ, וכשתראי שעומד לרדת גשם - במקום לרוץ לתפוס מחסה - תתני לגשם לרדת עלייך ולהרטיב אותך? האם תרשי לו לרענן אותך? ("ותלכי בשדה הרטוב וירחב בך השקט / כאור בשולי הענן.") האם יבואו ימים בהם הגשם ירגיע וימלא אותך בשלווה ובתקווה? המטר מתואר גם כשהוא נופל על גופה של ההולכת בצורה של טיפות : כתפך, חזך, ראשך, המשוררת בעצם עוקבת אחר כל טיפה מה שמשרה על הקורא תחושה של שלווה ורוגע שמשול לאלה היושבים בארץ בבטחה.

הבית השני מרחיב את חוויית החיים על רקע ההליכה בטבע. כאן נדרשת המשוררת לגשם היורד על גופה. אף שמדובר ב"עדת טיפותיו הדופקת", היא מצליחה ללכת בשדה ולהתעטף בשקט, המדומה כאן ל"אור בשולי הענן". נראה כי גם כאן יש משהו המעיב על החיים (ענן של קדרות), אך בכוחה של המשוררת להתגבר על כך. הגשם השוטף, עוטף אותה בשקט הנוסף בה תחושה טובה.

בית ג'

השאלה והמחשבות גולשות גם לבית השלישי : "ונשמת את ריחו של התלם נשום ורגוע" - באותם הימים העתידיים, הכוונה. האם באמת יבואו אותם ימים בהם להיות בחוץ יהיה בטוח? אנשים יצאו החוצה כדי לנשום לרווחה במקום להיות לחוצים ומבוהלים. ואחרי הגשם, היא ממשיכה, יהיה אפשר לראות אור בכל מקום, אפילו כשמסתכלים על האדמה, על השלוליות. ("וראית את השמש בראי-השלולית הזהוב") והכל יהיה (בעתיד) פשוט וחיי, (בניגוד לעכשיו, לזמני המלחמה), ויהיה אפשר לגעת מבלי לפחד. יהיה מותר. ויהיה מותר גם לאהוב. הבית השלישי מדבר באופן בולט על הפשטות של תקופות שלום, של הימים הטובים להם הדוברת מייחלת, יותר מכל הבתים האחרים, ומעמיד את האשליה, את התקווה לעתיד, אל מול חוויות ההווה הקשות. הוא מדבר על תקווה, על אור, על פשטות, על חיים, על אהבה ועל כמה שמותר, כשבזמני מלחמה חשוב תמיד רק כמה אסור.

בבית זה בולטים ביטויים המדגישים את ממשיות החיים. השימוש במגוון חושים (ריח, ראייה, מישוש) משרה אווירה של ביטחון המתחזקת גם בעזרת התיאור האסתטי של התלם, השמש והשלולית. החזרה המשולשת על המילה "ומותר" – מדגישה אמנם את חוויית הקיום על צדדיה הקסומים, אך גם עשויה להכיל בתוכה את הרעיון שאין זה מובן מאליו שמותר לאהוב, כי אם הדבר היה ברור, לא היה צורך לחזור ולהדגיש אותו.

"ופשוטים הדברים וחיים, ומותר בם לנגוע, / ומותר, ומותר לאהוב"

מכאן מתברר דווקא שאולי יש בחיים הללו דבר כלשהו, שהוא מאוד לא פשוט וחי, אך למרות זאת אין לחוש אשמה, ומותר למצות את החיים, במובן של לאהוב ללא ייסורי מצפון או ללא חשש מאובדן.

הבית הרביעי עונה לשאלה הגדולה שנשאלה לאורך שלושת הבתים הקודמים. האמנם יבואו ימים ותלכי בשדה? כן, יבואו. אין ספק. אבל תהיי לבד
 "את תלכי בשדה. לבדך".

הבדידות המתוארת זורקת את הקורא באופן ישיר למתרחש. אם לאורך כל השיר היו רמזים על מלחמה, הרי שעכשיו השיר מצביע עליה ישירות: "את תלכי בשדה. לבדך. לא נצרכת בלהט / השרפות, בדרכים שסמרו מאימה ומדם." השרפות, האש, האימה, הדם - הנה המלחמה. המלחמה הרגה רבים, צרבה אנשים בלהט השרפות, דרכים שלמות סמרו מאימה ודם, אבל היא לא לקחה איתה גם את האחת אליה פונה דוברת השיר. היא אומרת לה- את תשרדי את המלחמה. את תלכי בשדה. את תזכי לימים הטובים.

"וביושר לבב שוב תהיי ענווה ונכנעת / כאחד הדשאים, כאחד האדם".

שתי השורות האחרונות מספרות לדוברת, שאחרי שהתקופה הרעה תסתיים היא תעשה את הבחירה הנכונה (ביושר לבב). היא תבחר להתמזג עם הטבע, לקבל אותו, להיות חלק ממנו. היא תבחר בחיים.

המילה "לבדך" הודגשה באופן ברור על ידי המשוררת. היא לבדה תתמודד עם ההווה. היא לבדה תעבור הלאה. היא לבדה תעשה את הבחירות הנכונות - הטוב, התקווה, החיים. ה"לבד" הזה מעיד על כוח נפשי רב שיעזור לה, לזאת שתלך בשדה, להתגבר ולעבור הלאה. כמו גם, המילה "לבדך" מדגישה את המחיר שיש לשלם בעבור המציאות הנוראה. הברירה לחיות היא אישית, אולי אפילו אגואיסטית, והיא עלולה לעורר ביקורת מצד החברה. אך למרות זאת, קוראת המשוררת לבחירה בחיים, גם אם זו בחירה שיש בה כניעה.

"וביושר-לבב שוב תהיי ענוה ונכנעת / כאחד הדשאים, כאחד האדם"

—זו הכרזה בדבר הברירה הראויה, זו שנובעת מתוך יושר-לב וצניעות, וכל עניינה ברצון לשמור על האנושיות במשמעותה הפשוטה והבסיסית ביותר.

מהבית הסוגר את השיר ניתן להסיק כי גם במציאות עקובה מדם של מלחמה משתוללת, יש מקום להתכנסות האדם בעצמו ולהתמזגותו הבריאה עם הטבע, מתוך תפישת עולם לפיה אין להטיל ספק בזכות המובנת מאליה – לחיות.

המבנה מסודר, אסתטי וקבוע

לשיר ארבעה בתים, בכל בית ארבע שורות, והחריזה מסורגת ^[1] לכל אורכו. המאפיינים הנ"ל מוסיפים לאווירה המלאה והנינוחה של השיר, ותורמים לרעיון של המשוררת- הפשוט, היציב, הנעים והשלם שבחיים, אפילו כשהמציאות אינה מושלמת.

מטאפורות

"האמנם עוד יבואו ימים בסליחה ובחסד?" - המטאפורה שבשאלה מגדילה אותה, ובכך מגדילה את קהל האנשים לו אשר השאלה רלוונטית לו. מי צריך לסלוח? מי צריך לנהוג בחסד? הימים? האנשים? הזמן? על מה צריך לסלוח? מי יהיה זה שיבקש סליחה?

המימדים שהמטאפורה מעניקה לשאלה מדגישים גם את הפער בין ימי העתיד לבין ימי ההווה. באמצעות המטאפורה מביאה המשוררת לידי ביטוי את דרגת הקושי של החיים כפי שהם עכשיו, ונותנת לקורא אפשרות להבין עד כמה רחוקים אותם הימים עליהם היא מדברת.

- מימד השדה יכול להתפרש גם כשדה נתון, אך גם כמטאפורה לחופש, לדרור, למרחב פתוח גדול (לאו דווקא פיזי).
- "מטר ישיגך." - הגשם פשוט יורד; אינו רודף אחרי איש. המטאפורה מעניקה למטר רובד אנושי, ויחס הרודף-נרדף מרמז על איזה שהוא קצר בין אחד לאחר- ויכוח ויחסי כוח המרמזים על המלחמה.
- "לא נצרבת בלהט השרפות, בדרכים שסמרו מאימה ומדם." - המלחמה מתוארת באמצעות מטאפורה כאש גדולה, שצורבת כל העולה בחתה. הדרכים, האדמה, הטבע עצמו, סומר מפחד. (שיער סומר = צמרמורת) הטבע חווה את המוות, סופג את הדם, וחושש מהמלחמה מאוד.

דימויים

1. ("ותלכי בו) כהלך התם." - ללכת בשדה כעובר אורח, כאחד שהזדמן במקריות למקום. לטייל בשדה בשלווה, בשקט, בתמימות, בנינוחות.
2. ("וירחב בך השקט) כאור בשולי הענן." - פתאום תבצבץ בתוכך הרגשה של שקט נפשי, כמו שמפציעות קרני אור מבין ענני גשם אפורים וכהים. וכמו שקרני האור מתרחבות וגדלות- כך ירחב בך השקט.
3. ("תהיי ענווה ונכנעת) כאחד הדשאים, כאחד האדם." - הטבע, עם כמה שאי אפשר להטיל ספק על קיומו, הוא שתקן, הוא סביל, הוא מקבל על עצמו. הדשא לא חיי באופן פעיל. הוא לא זז ממקום למקום, הוא לא מתעקש. הוא ביישן, מסתגל, "נכנע" לתנאים שסביבו ומקבל אותם. כמו הטבע, כמו אחד הדשאים- כך תהיי את. כך תקבלי את עצמך, את החיים, ואת הסובב אותך במציאות. דימוי שכולו התמזגות מלאה עם הטבע וקבלת החיים כמות שהם.

חזרות בשיר [\[עריכה\]](#)

החזרות כולן הן אמצעי הדגשה שבא לחזק או למקד את תשומת ליבו של הקורא.

1. "תלכי בשדה" - המילה המנחה - תלכי - מופיעה בשיר ארבע פעמים, בשלוש מתוכן מופיע הצירוף כולו - ותלכי בשדה. החזרה מדגישה את הרצון הבסיסי ביותר, שהדוברת מעניקה לדמות אליה היא פונה. (אל עצמה, בעיקר)
הרצון ללכת בחופשיות, לטייל במקום פתוח ללא חשש, להיות נינוחה ולהרגיש בחופש הבסיסי הזה, מרחב מחייה. להיות פעילה, אנושית, ליישם את הבחירה בחיים.

1. "ומותר" - בבית השלישי חוזרת המילה "ומותר" שלוש פעמים, מתוך הרצון להדגיש את החופש שבמותר, לעומת הפחד והטרור שמטיל "האסור" שחוזר על עצמו בזמני מלחמה. בתקופת מלחמה שום דבר לא מובן מאליו. אהבה, למשל, היא לא דבר מובן מאליו.

אוקסימורון

("שלפי שיבולים ידקרוך) ותמתק דקירתם." - הדקירה לכשעצמה היא חוויה לא נעימה, אך בכל זאת היא תמתק. ההיפוך הזה מסמל את איך שצריך להתייחס לחיים: יש לראות את המכלול, לאהוב את המכלול, וגם אם קורים רגעים לא נעימים - "דקירות" - יש להתייחס אליהם כחלק מחוויית החיים, ולשמוח על השפע שהחיים מעניקים, רגעי אושר ורגעי עצב כאחד.

שימוש רב בחושים

בשיר בוחרת המשוררת להפעיל את כל החושים, ובכך הופכת את חוויות החיים בפשטותן למלאות וחושניות.

1. **חוש המישוש** בא לידי ביטוי:
 - בבית הראשון - כאשר ה"הולכת בשדה" הולכת יחפה. המשוררת משתמשת במילים "ילטף" ו"ידקרוך" להמחיש את חוש המישוש.
 - בבית השני - כאשר היא מתארת את הגשם היורד ואת הטיפות הנופלות על גופה.
 - בבית השלישי - כאשר כותבת "ומותר בם לנגוע" (בדברים)
 - בבית הרביעי - "לא) נצרבת בלהט השרפות"
2. **חוש הטעם:**
 - בבית הראשון - "ותמתק דקירתם"
3. **חוש הריח:**
 - בבית השלישי - "ונשמת את ריחו של התלם נשום ורגוע"
4. **חוש הראייה:**
 - בבית השלישי - "וראית את השמש"
5. **חוש השמיעה:**
 - בבית השני - "בעדת טיפותיו הדופקת"

בנוסף, משתמשת המשוררת במילים ובתיאורי מצב חושנים וארוטיים. בבית הראשון למשל היא משתמשת במילה "מחשוף" כדי לתאר רגל יחפה, ובבית השני בחירת האיברים אותם מרטיבות טיפות הגשם אינה מקרית- כתפיים, חזה, צואר, ראש.

סיכום

במרכז השיר "האומנם עוד יבואו ימים" עומד הניגוד בין עתיד מאיר ואופטימי לבין הווה קודר וגדוש סבל. כנגד השרפות והדרכים שסמרו מאימה ומדם ניצבים בסימן שאלה הסליחה והחסד, כאפשרות שיש לשאוף להגשמתה. לעומת המוות חסר התכלית, בולט טעמו של נוף אידילי של שדות שלפים ואספסת, של טיפות גשם מרעננות, של אור בשולי ענן, של תלם ושמש המשתקפת בראי-שלולית זהוב. נוף טבעי זה עשוי לסמל את חלום ההתחדשות של העם היהודי – זאת על רקע סכנת הכחדתו הממשית ביותר בעת המודרנית – השואה. לאה גולדברג מבקשת בשיר זה לאשר את זכות החיים לאלה שהצליחו לחמוק מהזוועה הנאצית. התנאי היחיד לקיום הוא ללכת בשדה כהלך התם, כלומר לחיות את החיים כפשוטם. הטון השקט של השיר תואם את הקריאה לצניעות וכניעה במובן של התרפקות על הדברים הפשוטים וקבלת המציאות בהשלמה מפויסת, נטולת נקיפות מצפון חסרות טעם. זהו שיר תקווה הפורץ מתוך מציאות אכזרית ומשמיע את קול האהבה כנגד כוח ההרס. מתוך ההווה הכאוב, נושאת המשוררת עיניה לעתיד ומייחלת להגשמת קיומם של החיים בסליחה ובחסד.
